

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 22 september 2026

Mål nr
T 1102-25

PARTER

Klagande och motpart

Sigma Academy AB, 556868-5555
Isafjordsgatan 39B
164 40 Kista

Ombud: Advokat J.M.

Ombud: Juristen S.L.

Klagande och motpart

Eskilstuna kommun, 212000-0357
631 86 Eskilstuna

Ombud: Advokaterna A.U. och E.N.

SAKEN

Rättegångskostnad

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts dom 2025-01-09 i mål T 10292-23

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Sigma Academy AB befrias från skyldigheten att ersätta Eskilstuna kommun för rättegångskostnader i tingsrätten och i hovrätten.

Eskilstuna kommun förpliktas att ersätta Sigma Academy AB för rättegångskostnader i tingsrätten med 545 650 kr samt ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från den 13 juli 2023. I beloppet ingår ombudsarvode med 531 250 kr.

Eskilstuna kommun förpliktas att ersätta Sigma Academy AB för rättegångskostnader i hovrätten med 285 000 kr samt ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från den 9 januari 2025. I beloppet ingår ombudsarvode med 282 500 kr.

Eskilstuna kommun förpliktas att ersätta Sigma Academy AB för rättegångskostnad i Högsta domstolen med 79 440 kr samt ränta enligt 6 § räntelagen på beloppet från dagen för detta beslut. I beloppet ingår ombudsarvode med 77 940 kr.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Sigma Academy AB har yrkat att Högsta domstolen ska befria bolaget från skyldigheten att ersätta Eskilstuna kommuns rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten samt i stället förplikta kommunen att ersätta bolaget för rättegångskostnader i dessa instanser.

Kommunen har yrkat att Högsta domstolen tillerkänner kommunen full ersättning för rättegångskostnad i hovrätten.

Parterna har motsatt sig varandras ändringsyrkanden och yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har meddelat det prövningstillstånd som framgår av punkten 10.

SKÄL

Bakgrund

1. Eskilstuna kommun genomförde 2016 och 2020 två upphandlingar avseende utbildning i svenska för invandrare. Sigma deltog i båda upphandlingarna. Bolaget vann inte upphandlingen 2016 men däremot den 2020.
2. Upphandlingen som genomfördes 2020 överklagades och av det skälet förlängde kommunen – utan att genomföra någon ytterligare upphandling – avtalet med det bolag som hade vunnit upphandlingen 2016. Starten för avtalet med Sigma sköts upp. Sigma ansökte i förvaltningsdomstol om överprövning av förlängningsavtalet. Förvaltningsrätten kom fram till att kommunen hade genomfört en otillåten direktupphandling.
3. Sigma väckte talan mot kommunen och yrkade att kommunen skulle förpliktas att till Sigma betala ett belopp om 6 970 080 kr jämte ränta. Som grund för talan gjorde Sigma gällande att kommunen hade gjort sig skyldig till en otillåten direktupphandling. Sigma var därför enligt bolaget berättigat till skadestånd.
4. Kommunen bestred att den hade genomfört en otillåten direktupphandling och gjorde även gällande flera andra bestridandegrunder,

bland annat att Sigma inte hade lidit någon ersättningsgill skada. Inget belopp vitsordades som skäligt i och för sig.

5. Tingsrätten fann att kommunen hade genomfört en otillåten direktupphandling och att Sigma var berättigat till skadestånd. Efter en skälighetsbedömning bestämdes skadeståndsbeloppet till 300 000 kr.

6. När det gällde rättegångskostnaderna konstaterade tingsrätten att Sigma hade vunnit den huvudsakliga frågan i målet men fått bifall med endast en del av det yrkade beloppet. Tingsrätten bedömde därför att Sigma hade rätt att få ersättning för del av sina rättegångskostnader. Sigma begärde ersättning med 2 182 600 kr. Efter en helhetsbedömning beslutade tingsrätten att kommunen skulle ersätta Sigma för dess rättegångskostnader med två tredjedelar, vilket motsvarade cirka 1 455 000 kr.

7. Även hovrätten har ansett att kommunen hade genomfört en otillåten direktupphandling och att Sigma är berättigat till skadestånd. Hovrätten har bedömt att skadeståndets storlek skönsmässigt ska bestämmas till 500 000 kr.

8. I fråga om rättegångskostnaderna har hovrätten kommit fram till att Sigma har vunnit bifall med en så begränsad del av sitt yrkande (cirka sju procent) att bolaget inte kan göra anspråk på att få någon ersättning för rättegångskostnader. Hovrätten har ansett att Sigma i stället ska förpliktas att fullt ut betala kommunens rättegångskostnader i tingsrätten och hovrätten.

9. Hovrätten har förpliktat Sigma att utge ersättning för rättegångskostnad i tingsrätten i enlighet med kommunens ersättningsanspråk där, motsvarande 2 577 086 kr. När det gäller kostnaderna i hovrätten har kommunen bedömts skäligen tillgodosedd

med ett lägre belopp än vad som yrkats. Beloppet har bestämts till 1 650 000 kr.

Prövningstillståndet och frågan i målet

10. Högsta domstolen har meddelat prövningstillstånd i frågan om fördelning av rättegångskostnader. Målet rör närmare bestämt hur fördelningen ska göras när ett käromål har bifallits endast delvis.

Regler om fördelning av rättegångskostnader

11. Huvudregeln när det gäller fördelningen av rättegångskostnader i tvistemål framgår av 18 kap. 1 § rättegångsbalken. Enligt bestämmelsen ska den part som tappar målet ersätta motparten hans eller hennes rättegångskostnad, om inte annat är stadgat.

12. I 18 kap. 4 § finns en särskild reglering för situationer då det i samma mål förekommer flera yrkanden. Om så är fallet och parterna vinner ömsom, ska vardera parten bära sina kostnader eller jämkad ersättning tilläggas ena parten. Om kostnaderna för olika delar av målet kan särskiljas, ska ersättningsskyldigheten bestämmas därefter. Är det som en part har tappat av endast ringa betydelse, kan parten ändå få full ersättning för sina kostnader. Av andra stycket följer att motsvarande ska gälla i de fall då en parts yrkande bifalls endast till en del.

13. Bestämmelserna går, enkelt uttryckt, ut på att kostnadsansvaret ska fördelas utifrån parternas respektive framgång i målet i dess helhet. Bestämmelserna innebär på så sätt att vardera parten får bära risken i kostnadshänseende inte bara av sitt ställningstagande att väcka respektive bestrida en talan utan också av sina processuella ställningstaganden i olika delfrågor (jfr Lars Welamson, Varför gynna käranden? – Principer om rättegångskostnad under debatt, ur Festskrift tillägnad Karl Olivecrona, 1964, s. 708).

Närmare om fördelningen av rättegångskostnader när ett käromål har bifallits endast delvis

14. Högsta domstolen har i rättsfallet ”Drömbyns motfordran” NJA 2018 s. 667 punkten 17 konstaterat att bestämmelsen i 18 kap. 4 § erbjuder två alternativa lösningar av ersättningsfrågan. Enligt det ena alternativet ska det undersökas om kostnaderna för olika delar av målet kan särskiljas. Om så bedöms vara fallet, ska ersättningsskyldigheten ”därefter bestämmas”. I detta ligger att kostnaderna i de olika delar som kan särskiljas fördelas inom respektive del på det sätt som hade skett om endast ett yrkande hade prövats. Enligt det andra alternativ som bestämmelsen anvisar, dvs. om kostnaderna inte bedöms kunna särskiljas, ska rätten antingen förordna att vardera parten ska stå sina kostnader eller tillerkänna ena parten en jämkad ersättning. Vid prövningen kan det få betydelse bland annat var tyngdpunkten i processen har legat och i vilken mån en part totalt sett kan anses ha fått framgång med sin talan i målet.

15. Ibland finns det förutsättningar för domstolen att särskilja kostnaderna till olika delar av målet. Ett sätt att åstadkomma detta kan vara att fråga parterna hur kostnaderna enligt deras mening fördelar sig på olika delar av målet. Ofta går det dock inte att ens uppskattningsvis särskilja kostnaderna på detta sätt. I dessa fall återstår att, enligt det andra alternativet, förordna att vardera parten ska stå sina kostnader eller tillerkänna ena parten en jämkad ersättning.

16. En utgångspunkt kan då vara att ta hänsyn till i vilken mån en part totalt sett kan anses ha fått framgång med sin talan. Om ett mål huvudsakligen rör storleken på ett yrkat belopp – som fallet är exempelvis när det utdömda beloppet fastställts efter en skälighetsbedömning – framstår detta många gånger som en rimlig lösning. (Se t.ex. ”Underhållsbidraget och rättegångskostnaderna I” NJA 1973 s. 623, ”Den

förstörda vägen” NJA 1982 s. 804 och ”Underhållsbidraget och rättegångskostnaderna II” NJA 1989 s. 700.)

17. Samtidigt är det vanligt att en process har gällt ett antal olika frågor. Vid bedömningen av rättegångskostnadsansvaret behöver det då beaktas var tyngdpunkten i processen har legat. Om en part exempelvis har haft framgång med en talan om betalningsskyldighet kan detta ofta ges vikt vid fördelningen av kostnadsansvaret, även om det utdömda beloppet sedan blivit betydligt lägre än vad som yrkats. (Se t.ex. ”Vattenskadan och rättegångskostnaderna” NJA 1978 s. 307 och ”Gruppens ramavtal” NJA 2025 s. 926 p. 33.)

18. Prövningen av var tyngdpunkten i processen får anses ha legat innefattar bland annat att försöka identifiera vilken eller vilka frågor som föranlett mest arbete och som därmed kan sägas ha dragit mest kostnader. Vid den bedömningen kan beaktas i vilken utsträckning parternas argumentation, åberopanden och bevisföring huvudsakligen kan hänföras till en viss fråga. Även kostnadsräkningarna kan vara till ledning för domstolen.

Bedömningen i detta fall

19. Sigma har i både tingsrätten och hovrätten vunnit frågorna om kommunen gjort sig skyldig till ett upphandlingsfel och om kommunen varit skadeståndsskyldig gentemot bolaget. Sigma har dock efter en skälighetsbedömning fått framgång endast med en mindre del av sitt yrkande, slutligen 500 000 kr av begärda knappt sju miljoner kr.

20. Det är inte möjligt att särskilja kostnaderna mellan de olika tvistefrågorna i målet. Det kan dock konstateras att frågorna om upphandlingsfel och skadeståndsskyldighet har fått ett stort utrymme i rättegången. Att Sigma vunnit i dessa frågor, dvs. om betalningsskyldighet

för kommunen har förelegat eller inte, bör återspeglas vid fördelningen av kostnadsansvaret. Samtidigt bör hänsyn tas till att Sigma beloppsmässigt fått bifall till endast en mindre del av sitt yrkande.

21. Vid en prövning utifrån parternas respektive framgång i målet i dess helhet bör Sigma anses som i huvudsak vinnande part.

22. Sammantaget bör Sigma därför befrias från skyldigheten att ersätta kommunen för rättegångskostnader i tingsrätten och i hovrätten.

Kommunen bör i stället ersätta Sigma för rättegångskostnader i dessa instanser med en fjärdedel. Begärda belopp är skäliga.

23. När det gäller rättegångskostnaderna i Högsta domstolen kan det konstateras att Sigma i stora delar har fått framgång med sin talan här men inte fullt ut. Sigma bör därför få ersättning med hälften av sina kostnader. Begärda belopp är skäliga.

I avgörandet har deltagit justitieråden Anders Eka, Malin Bonthron, Johan Danelius, Margareta Brattström och Erik Lindberg (referent). Föredragande har varit justitiesekreteraren Jakob Gustafsson.